

Guus Kuijer, auteur

**Winnaar van de Literatuurprijs ter nagedachtenis aan Astrid Lindgren
2012**

Guus Kuijer geeft met onbevooroordeelde blik en intellectuele scherpte de problematiek van de moderne samenleving en de grote levensvragen vorm. In zijn boeken is het respect voor het kind net zo vanzelfsprekend als het afstand nemen van intolerantie en onderdrukking. Kuijer verenigt diepe ernst en messcherp realisme met warmte, subtiele humor en visionaire fantasieën. Zijn eenvoudige, heldere en exacte stijl omvat filosofische diepzinnigheid evenals vederlichte poëzie.

Motivering van de jury

Guus Kuijer, geboren in 1942, groeide op in een streng religieus gezin in Amsterdam. Hoewel hij het op school niet naar zijn zin had, koos hij toch voor een opleiding tot onderwijzer. Hij was zes jaar werkzaam als leraar, tot in 1973 zijn eerste roman verscheen en hij zich fulltime ging richten op het schrijven van boeken. Twee jaar later debuteerde hij als kinderboekenschrijver met *Met de poppen gooien*. Kuijer heeft meer dan dertig kinder- en jeugdboeken op zijn naam staan, de meeste geschreven voor jonge tieners. Diverse van zijn boeken zijn verfilmd of bewerkt voor toneel.

Guus Kuijer mengde zich al vroeg in het maatschappelijke debat. Begin jaren tachtig gaf hij een essaybundel uit over de visie op het kind, getiteld *Het geminachte kind*. De laatste jaren heeft hij in meerdere werken kwesties aan de orde gesteld die betrekking hebben op intolerantie en fanatisme – brandende en actuele onderwerpen in het hedendaagse Nederland.

Het oeuvre van Kuijer kenmerkt zich door respect voor het kind als individu. Hij praat met kinderen met dezelfde ernst en openheid als met volwassenen en gaat moeilijke onderwerpen niet uit de weg. De algemene boodschap in zijn boeken is tolerantie, begrip en ruimdenkendheid.

Zijn betrokkenheid omvat niet alleen sociale vragen, maar ook religieuze. Kuijer neemt sterk afstand van religieus dogmatisme, maar staat open voor individuele,

grensoverschrijdende en existentiële ervaringen. De karakters die hij creëert, bewegen zich soms in fantasiewerelden die van hetzelfde kaliber zijn als de werkelijkheid zelf. Guus Kuijer verenigt openheid en intellectuele scherpte met een groot begrip voor het belang van de fantasie.

In zijn debuutboek, *Met de poppen gooien*, zien we verschillende aspecten die kenmerkend zullen worden voor Kuijers latere auteurschap; een sterke en openhartige vrouwelijke hoofdpersoon en een scherpe blik voor sociale kwesties. Het boek werd het eerste in een serie van vijf over het negenjarige meisje Madelief, uitgegeven tussen 1975 en 1979. Vooral het vierde boek, *Krassen in het tafelblad*, waarin Madelief erachter probeert te komen waarom niemand haar overleden oma mocht, trok de aandacht. We vangen hier een glimp op van een vrouw die zich nooit kon conformeren aan conventies en de traditionele rol van echtgenote en moeder. De boeken over Madelief werden zeer succesvol.

Het daaropvolgende satirische *Hoe Mieke Mom haar maffe moeder vindt* (1978) bracht enige discussie teweeg. *Mieke Mom* is een heel ander soort kinderboek dat velen provoceerde, niet alleen door de absurde stijl, maar vooral door de felle kritiek op de manier waarop volwassenen zich opstellen ten aanzien van kinderen.

Guus Kuijers grote doorbraak kwam met de vijf boeken over Polleke, uitgegeven tussen 1999 en 2001. In het eerste boek, *Voor altijd samen, amen*, is de elfjarige hoofdpersoon zelf aan het woord. Gelijktijdig verbreedt Kuijer het sociale perspectief, waardoor hierin tevens de uitdagingen van de moderne samenleving tot uitdrukking komen; etnische tegenstellingen, drugsmisbruik en nieuwe gezinssamenstellingen – dit alles en veel meer vinden we terug in de wereld van Polleke. Kuijer moraliseert nooit, maar laat Polleke met haar heldere blik de wereld aanschouwen en biedt de lezer de mogelijkheid dat ook te doen.

De serie over Polleke is, net als veel andere boeken van Guus Kuijer, bedoeld voor jonge lezers in de overgangsfase tussen kinderjaren en tienerleeftijd. In de boeken worden de hoofdpersonen niet alleen geconfronteerd met actuele maatschappelijke problemen, maar ook met grote levensvragen. In Kuijers boeken zijn kinderen individuen, met een eigen mening en eigen gedachten die serieus genomen moeten worden.

Kuijers twee meest recente kinderboeken, *Het boek van alle dingen* en *Florian Knol*, zijn van het meer fantasievolle soort. Het eerste speelt zich af in 1951 en gaat over de negenjarige Thomas die in hetzelfde jaar is geboren als Kuijer zelf. Thomas heeft een streng religieuze vader, die niet alleen zijn zoon maar ook zijn vrouw mishandelt. Het boek is doordrongen van afschuw ten aanzien van onderdrukking en religieus dogmatisme, maar bevat ook humor en warmte. Zelfs dit verhaal over overheersing kent een lichtpuntje. Thomas' enige wens is om gelukkig te worden als hij groot is, en hij ontdekt dat hij de weg naar geluk zal kunnen vinden door te zorgen dat hij niet meer bang is.

Het boek van alle dingen is, net als de boeken over Polleke, sterk verankerd in zijn tijd. Toch is hier ook sprake van een metamorfose van de werkelijkheid die de weg baant voor surrealistische beelden en visionaire fantasieën. Terwijl Thomas zich grenzeloos verplaatst tussen werkelijkheid en fantasie, weet zijn vader niet meer hoe het is om kind te zijn en is hij ook zijn inzicht over goed en kwaad kwijt. *Het boek van alle dingen* gaat over wat er gebeurt als je jezelf en je eigen zelfstandige gedachten verliest. Het verhaal wordt gedragen door de dialogen – wat kenmerkend is voor Kuijer – en zij dragen in hoge mate bij aan de genuanceerde en gevoelige karakterschilderingen.

Die mengeling van werkelijkheid en fantasie zien we ook terug in *Florian Knol*. Florian is een filosofische, 10-jarige jongen die ontdekt dat wat voor de één normaal is, op de ander vreemd kan overkomen. Op een dag vestigt er zich een mus in zijn rode haar, maar al gauw blijkt dat die mus eigenlijk in het haar van een oude vrouw woont die ook rood haar heeft. De vrouw is dement, wat Florian en zijn schoolvriendinnetje Katja al spoedig merken. Maar hoe kunnen ze haar helpen? En is het eigenlijk wel merkwaardiger om sleutels vorken te noemen dan dat je bier drinkt bij het ontbijt, zoals de vader van Katja? Florian ziet in dat volwassenen sommige problemen zelf moeten oplossen, maar dat vriendschap over de generatiegrenzen heen niet alleen mogelijk, maar ook vruchtbaar is.

Voor Guus Kuijer is het compromisloze kinderperspectief voortdurend aanwezig, terwijl hij tegelijkertijd via zijn jonge hoofdpersonen een goed beeld schetst van de wereld van de volwassenen. Met medemenselijkheid en warmte geeft hij het veelzijdige met een uitgekledede maar genuanceerde taal vorm.

